

Förvånande fadäs

Förra veckans rabalder kring president Tarja Halonens föredrag på franska utrikespolitiska institutet föranleddes av en helt kort men tanklös mening, som lät på följande sätt: ”För oss innebar världskriget ett separatkrig mot Sovjetunionen, och finländarna försatte sig inte i tacksamhetsskuld till andra”.

Tolknningen gav som bekant upphov till invändningar från den ryska utrikesförvaltningen, som påminde om att Finland både i stilleståndsavtalet 1944 och fredsfördraget i Paris 1947 klassificerades som Tysklands bundsförvant.

Begreppet separatkrig togs i bruk av finska regeringen hösten 1941 då man insåg att vapenbrödrskapet med Tyskland inte nödvändigtvis skulle bli en trumf på handen i de kommande fredsförhandlingarna. Men de allierade köpte förstås aldrig tesen om att det relativt korta avsnitt på östfronten som Finlands fältarmé ansvarade för skulle ha utgjort ett krig för sig.

Sedermera skulle också inhemska och utländska historieforskare entydigt påvisa att det knappast finns fog för att tala om ett separatkrig mot Sovjetunionen åren 1941–1944. Finland ingick aldrig ett regelrätt politiskt avtal med Tyskland, men dess krigföring och ekonomi var starkt beroende av det tyska flankstödet.

Men varför tjar jag om dessa välkända fakta? Och varför måste det göras ett så stort nummer av att presidentens talskrivare glömde att någon kanske verkligen lyssnar på vad presidenten säger i Frankrike?

Enligt min mening finns det åtminstone tre orsaker att ta lärdom av denna fadäs i miniatyr. För det första är det en aning genant att statsledningen av pur obetänksamhet återgår till den propagandistiska vokabulär som föregångarna i ämbetet av lätt förståeliga skäl tvingades ty sig till under kriget.

Om några veckor har det förflutit 60 år sedan andra världskriget tog slut i Europa. Tyvärr har inte ens en så lång tidsrymd räckt till för att förmå européerna att minnas och gestalta kriget som en gemensam tragedi. Det finns alltså en stark tendens att granska krigsåren ur en snävt nationell och självförhärligande synvinkel. Det mest aktuella exemplet är de snart förestående segerfestligheterna i Moskva, vid vilka man knappast får höra någonting om Sovjetunionens egen skuld till hela kriget.

Detta leder osökt till det andra skälet att undvika begreppet separatkrig. De flesta tycker säkert att tiden är mogen för den ryska regeringen att i klara ordalag medge att Sovjetunionen ockuperade Baltikum under andra världskriget. Men med vilken rätt kan sådant förväntas om man själv håller fast vid gamla och uppenbart tendensiösa tolkningar om fortsättningskriget?

Det tredje skälet att hålla sig ajour med historisk forskning är rent taktiskt. Det är inte bra för trovärdigheten att statsledningen minns kriget på ett sätt i Paris och på ett något annat sätt i Moskva. En som insåg detta var president Kekkonen, som alltid utgick från att det han viskade åt västmakternas diplomater inom kort fanns renskrivet i Kreml.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 13.3.2005